

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“TABIAT BILAN TANISHTIRISH METODIKASI”
FANINING
O‘QUV DASTURI

2-kurs, kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200 – Maktabgacha ta'lim

NAMANGAN-2025

Fan/modul kodi TBTM209	O‘quv yili 2025/2026	Semestr 3-4	ECTS – Kreditlar 9	
Fan/modul turi Majburiy	Ta’lim turi O‘zbek		Xaftadagi dars soatlari 4-4	
Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlar (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
Tabiat bilan tanishtirish metodikasi	120	150	270	

1. Fanning mazmuni.

Fanni o‘qitishdan maqsadi- bakalavrlarni boalarni tabiat bilan tanishtirishning ilmiy-nazariy va metodik asoslari, tabiat bilan tanishtirish texnologiyalari, tabiat bilan tanishtirish ish shakllari, tabiat bilan tanishtirish metod va usullari haqida tasavvurlarni shakllantirish.

Fanning vazifasi – talabalarga tabiat bilan tanishtirish metodikasi fanining rivojlanish tarixi, tabiat bilan tanishtirish mazmuni, maqsadi va vazifalari, metodlari; tabiat bilan tanishtirish ishlarini tashkil etish; tabiat bilan tanishtirish metodikasi va tabiat bilan tanishtirishning mashg‘ulotlarini loyixalashtirish texnologiyalari haqida bilim berish.

2. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1– MODUL.

1-mavzu: Maktabgacha ta’limda bolalarni tabiat bilan tanishtirishning nazariy asoslari va tabiat haqida tushuncha *Nature of Science, Matter and Energy* (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf

2-mavzu: Tabiat bilan tanishtirishning fanining rivojlanish tarixi. Qadimgi yozma yodgorliklarda tabiatni asrashga doir ta’limotlar. *Ecosystems*(ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf

Inson rivojlanishida tabiatning roli haqida qadimgi qo‘lyozmalarda yoritilishi. Sharq mutafakkirlarining asarlarida tabiatni inson rivojlanishida ahamiyati masalalarini yoritilishi.

3-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasi fanining shakllanishi.

Rus va G'arb pedagoglarining bola shaxsi rivojlanishida tabiatning ahamiyati haqidagi qarshlari. So'ngi yillarda maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasining istiqbollari.

4-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirishning ahamiyati.

Tabiat- bolalarni har tomonlama tashkil topishida asosiy omil sifatida. Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda tarbiyachi shaxsiga qo'yilgan talablar.

5-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirish ishining mazmuni.

*Materiya, Energiya va Tizimlar * **Matter, energy and systems** (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

[https://neon.rutgers.edu/ documents/syllabi/11 375 101 Introduction to Environmental Science Online.pdf](https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf)

6- mavzu: Tabiat bilan tanishtirish tamoyillari.

Bolalar yoshiga moslik tamoyili. Ilmiylik tamoyili, Ko'rgazmalilik tamoyili, O'lkashunoslik tamoyili, Faslchilik tamoyili, Entsiklopedik tamoyil.

7-mavzu: Tabiat bilan tanishtirish dasturining mohiyati.

Dasturning konsentrik tuzilishi va tamoyillari asosida tuzilishi tuzilishi. Bolalarni tabiat bilan tanishtirish dasturini faslchilik tamoyiliga oid joylashtirish.

8-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkiloti ish hujjatlarida tabiat bilan tanishtirish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish jarayonlarini rivojlanishiga qo'yilgan talablari.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishga qo'yiladigan davlat talablari. " Ilk qadam" davlat o'quv dasturida bolalarni tabiat bilan tanishtirish mazmuni.

9-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda ko'rgazmali metod va vositalari.

Tabiat bilan tanishtirishda ko'rgazmali metod va usullarning o'ziga xosliklari. Tabiat bilan tanishtirishda vizual ta'limdan foydalanishning o'ziga xosliklar, rasmlar va fotogalereylerden foydalanish

10-mavzu: Kuzatish-tabiat bilan tanishtirishning asosiy usuli.

Uzoq muddatli kuzatish. Qisqa muddatli kuzatish. Solishtirma kuzatish. Tarbiyachini tarqatma materiallarini kuzatishga tayyorgarligi. Tabiat materiallarini kuzatishga o'rgatish.

11-mavzu: MTT da turli guruhlari bolalarini tabiat bilan tanishtirishda kuzatishlarni tashkil etish.

Kichik guruhda tabiat bilan tanishtirishda kuzatishlarni tashkil etish. O'rta guruhda tabiat bilan tanishtirishda kuzatishlarni tashkil etish. Katta guruhda tabiat bilan tanishtirishda kuzatishlarni tashkil etish. Tayyorlov guruhda tabiat bilan tanishtirishda kuzatishlarni tashkil etish.

12-mavzu: Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda og'zaki metoddan foydalanish va uning mohiyati.

Tabiat bilan tanishtirishga oid hikoyalar va ularning ahamiyati. Suhbat, va uning turlari. Turli yosh guruxlarda badiiy adabiyotdan foydalanish.

13-mavzu: Tabiat bilan tanishtirishda amaliy metod.

Tabiat bilan tanishtirishning o'yin turlari va ularning bola rivojlanishidagi ro'li. Turli yosh guruh bolalarini tabiat bilan tanishtirishga oid o'yinlar.

14-mavzu: Tabiatga bolalar bilan mehnat va ularni tashkil etish texnologiyasi.

Bolalarni tabiatda mehnatlarini tashkil etsih shakllari. Tabiatda oddiy tajribalarni o'tkazish mazmuni, bolalarda izlanuvchanlik qobilyatlarini rivojlantirish.

15- mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ish shakllari. Mashg'ulot.

Tabiat bialn tanishtirish mashg'ulot turlari. Tarbiyachining tabiat bilan tanishtirishga oid mashg'ulotga tayyorligi.

16-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'lka tabiati bilan tanishtirishda ekskursiya va sayr.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda ekskursiyalarni tashkil etishning mazmuni va turlari, tashkil etish metodikasi. Bolalarning o'lkashunoslik tasavvurlarini shakllantirishda sayr va ularni tashkil etish metodikasi.

17-mavzu: Tabiatga nisbatan bolalarda insoniy munosabatlarni shakllantirish.

* Populyatsion ekologiya va inson populyatsiyasi

Population Ecology and Human Population (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

*https://neon.rutgers.edu/_documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf

MTTda tabiat materiallarini yig'ish va bolalarda ularni badiiy ijodda aks ettirish faoliyatlarini rivojlantirish.

18-mavzu: Bolalarga tabiatdagi o'simlik va hayvonlarni bir-biriga bog'liqligini tushuntirish.

Tabiatdagi ekologik bog'lanishlar haqidagi bilimlarni shakllantirish.

<p>19-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagini tashkil qilish va unga qo'yiladigan talablar.</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagini tashkil etish va unga qo'yiladigan talablar. O'simlik va hayvonlarni joylashtirishning ahamiyati</p>
<p>20-mavzu Turli yosh guruh bolalarini o'simliklar, jonivorlarni parvarish qilishga o'rgatish texnologiyasi.</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkiloti yosh guruhlarida xona o'simliklarini parvarish qilishga o'rgatish. Guruh tabiat burchagi jonivorlarini joylashtirish metodikasi.</p>
<p>21-mavzu: MTT tabiat burchagi agrotexnikasi.</p> <p>Tabiat burchagi xona o'simliklarini parvarish qilish. Tabiat burchagi jonivorlarini parvarish qilish. Qushlar uchun qafas. Akvariumni tashkil etish. Terrariumni tashkil etish shakllari.</p>
<p>22-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yer maydonchalarini tashkil etish metodikasi.</p> <p>Yer maydonchalarini ta'lim-tarbiyaviy ahamiyati.</p>
<p>23-mavzu: Yer maydonchalarini tashkil qilish va ularning turlari.</p> <p>Ekinzor va gulzor. Mevali bog' va manzarali daraxtlarni ekishni loyixalashtirish.</p>
<p>24-mavzu: Turli yosh guruhlarda yer maydonchalarini tashkil etish texnologiyasi.</p> <p>Turli yosh guruh yer maydonchalari. Yer maydonchalarida hayvonlarni saqlash uchun shart-sharoitlar.</p>
<p>25-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni yilning turli fasllarida tabiat bilan tanishtirish texnologiyasi.</p> <p>Kichik guruhda bolalarni tabiat bilan tanishtirishni ahamiyati. O'rta guruh bolalarini yil fasllari bilan tanishtirishning mohiyati.</p>
<p>26-mavzu: Katta guruhda bolalarni yilning turli fasllarida mavsumiy o'zgarishlari bilan tanishtirish.</p> <p>Tayyorlov guruhda bolalarni turli fasllarda tabiat bilan tanishtirish.</p>
<p>27-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlarini rejalashtirish. Takomillashtirilgan ilk qadam davlat o'quv dasturidan Namunaviy o'quv reja o'rganish va tavsiflash. Tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini tashkil etishda rejalashtirishning ahamiyati. Yillik reja. Istiqbolli reja. Kalendar - tematik reja.</p>
<p>28-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishni loyixalashtirish.</p> <p>Tabiatshunoslikka oid o'yinlarni rejalashtirish. Turli guruhlarda mashg'ulotlar o'tkazish, ularga rahbarlik qilish.</p>
<p>29-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni tabiat bilan tanishtirish</p>

ishlarini rejalashtirishda oila bilan hamkorlikni o‘rnatish. MTT ta’lim va tarbiya jarayonining maqsad va tamoyillari.

Turli yosh guruhi bolalari ota-onalarini tabiat bilan tanishtirish ishlariga jalb etish. Ota-onalar hamkorligida bayram-tadbirlarini tashkil etish.

30-mavzu: MTTda tabiat bilan tanishtirish ishlarini tashkil etishda uslubiy rahbarlik.

Mudira va tarbiyachilarni ilg‘or ish tajribalarini o‘rganish. Tabiatshunoslikka oid ishlarni hisobga olish. Tarbiyachining tabiatga oid ishlarini hisobotining ahamiyati.

3. Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg‘ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ekologik ta’lim olib borishning nazariy asoslari. Nature of Science, Matter and Energy (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf

Tabiat bilan tanishtirish metodikasi

Fanning maqsad, vazifa, predmetlarini mazmunini izohlang.

Tabiat bilan tanishtirish metodikasi yosh avlodni tabiatga bo‘lgan madaniyatini shakllantirishda, tabiiy resurslarni besamar sarflash, suv, tuprok, o‘simlik yoki yerning o‘zidan bemaqsad foydalanish tufayli yuzaga kelgan ekologik muammolarni tushunib etishlari o‘z shaxsiyatini ochish imkonini beradi

2. Tabiat bilan tanishtirish metodikasi keng qo‘llaniladigan metodlari va vositalari. Ko‘rgazmali metod. Og‘zaki metod. Amaliy metodlarni mazmunini yoritish.

3. Tabiat bilan tanishtirish metodikasi o‘qitishda yangi pedagogik texnologiyalar.

Interfaol metodlarning ekologiyani o‘qitishdagi roli. Modulli ta’lim texnologiyasi. Tabiatda o‘tkaziladigan o‘yinlar.

4. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ekologik ta’lim berishda mashg‘ulot turlari.

Ekologiya fanining soxalari buyicha talabalarning bilimni chuqurlashtirish, dunyoqarashini kengaytirish, ekologik madaniyatini takomillashtirish, tabiatga nisbatan ongli munosabatini tarkib toptirish, gigienik ta’lim-tarbiyasini amalga oshirish, milliy istiqlol g‘oyalarini singdirish, qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash.

5. Tarbiyachini tarqatma materiallarni kuzatishga tayyorgarligi. Talabalarning tarqatma va ko‘rgazmalar tayyorlashiga rahbarlik qilish shakllari

6. MTTda tabiat materiallarini yig'ish va bolalarni ularni badiiy ijodda aks ettirish faoliyatlarini rivojlantirish. Nature of Science, Matter and Energy (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf

Badiiy ertaklar, hikoyalar, ko'rgazmali tarqatmalardan foydalanib o'rganish tahlil qilish.

7. Tabiat bilan tanishtirishning bolalarni aqliy jihatdan o'sishiga ta'siri.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda talimtarbiya jarayonida ularning ongida atrofni o'rab olgan dunyo haqida hissiy tajribaga asoslangan aniq bilimlar hosil qilish muhimdir. Haqiqatni to'g'ri aks ettiruvchi bilimlar berilmasa, bolalarda tabiat haqida noto'g'ri tushunchalar hosil bo'ladi.

8. Tarbiyachining tabiat bilan tanishtirishga oid mashg'ulotga tayyorgarligi.

O'quvchilarni modul dasturining didaktik maqsadi, modullarning xususiy didaktik maqsadiga muvofiq o'quv bilish faoliyatini tashkil etishga o'rgatish..

9. Ekskursiya turlari va ularni tashkil etish texnologiyasi.

Ekskursiyalarning maqsad vazifalari, turlari va talablari haqida ma'lumotlarni o'rganish

10. Maktabgacha yoshdagi bolalarni yilning turli fasllarida tabiat bilan tanishtirish texnologiyasi.

Bolalarga fasllar haqida ma'lumotlar berish, fasllarning o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha ajratishga o'rgatish.

11. MTTda tabiat burchagini tashkil etishga qo'yiladigan talablar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagi qiziqarli kuzatishlar o'tkaziladigan, bolalar mehnat qiladigan)larni ekologik tarbiyalashga mo'ljallangan mashg'ulotlarni tayyorlaydigan va ularni o'tkazadigan joydir.

12. MTT turli yosh guruhlarida tabiat burchagini tashkil etish

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagi qiziqarli kuzatishlar o'tkaziladigan, bolalar mehnat qiladigan)larni ekologik tarbiyalashga mo'ljallangan mashg'ulotlarni tayyorlaydigan va ularni o'tkazadigan joydir.

13. Akvarium, terrariumni tashkil etish, Qushlar uchun qafas va

do'nxo'raklarni tashkil etish. Akvarium, terrariumni tashkil etish, Qushlar uchun qafas va do'nxo'raklarni tashkil etish haqida bolalar bilan ijodiy ishlar olib boorish

14. Tabiatda mehnat asosida bolalarda tadqiqotchilik qobiliyatlarini

rivojlantirish. Mehnat va uning turlari haqida bilimlar berish Tabiat qo'ynidagi mehnatga o'rgatish haqida vaziyatlarni hal etish.

15. MTT da yer maydonchalarini tashkil etish turlari. MTT larda yer

maydonchalari haqidagi bilimlarini tashkil etish.

Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida tashkil etilishi va unga mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

4. Seminar mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar.

Seminar mashg‘ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O‘zbekiston Respublikasining qaror va qonunlarida tabiatni muhofaza etishga doir masalalarni o‘rganish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishga qo‘yiladigan davlat talablari. “ Ilk qadam” davlat o‘quv dasturida bolalarni tabiat bilan tanishtirish mazmuni

2. Qadimgi yozma yodgorliklarda tabiatni asrashga doir ta’limotlar. . Sharq va G‘arb olimlarining tabiat, uning inson hayotidagi o‘rni haqidagi qarashlari.

*Materiya, Energiya va Tizimlar * **Matter, energy and systems (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)**

[https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction to Environmental Science Online.pdf](https://neon.rutgers.edu/documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf) Rus va G‘arb pedagoglarining bola shaxsi

rivojlanishida tabiatning ahamiyati haqidagi qarashlari. So‘ngi yillarda maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasining istiqbollari

3. So‘ngi yillarda bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasining istiqbollari. Tabiat- bolalarni har tomonlama kamol topishida asosiy omil sifatida

* **Populyatsion ekologiya va inson populyatsiyasi**

Population Ecology and Human Population (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

***[https://neon.rutgers.edu/_documents/syllabi/11_375_101_Introduction to Environmental Science Online.pdf](https://neon.rutgers.edu/_documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf)** Maktabgacha yoshdagi bolalarga qanday qilib muloqot qilishni o‘rganishga imkon beradi. Tabiat bilan tanishtirish metodikasi o‘qitishda yangi pedagogik texnologiyalar. Interfaol metodlarning ekologiyani o‘qitishdagi roli. Modulli ta’lim texnologiyasi. Tabiatda o‘tkaziladigan o‘yinlar.

4. Tabiat bilan tanishtirish ishida tarbiyachi shaxsiga qo‘yiladigan talablar. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishga

qo‘yiladigan davlat talablari Tarbiyachilik kasbi, tarbiyachilarning kasbiy va shaxsiy kompetensiyali va pedagogik mahorati haqida tqdimoy tayyorlash va izohlash. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 802-sonli Qarori. 2020

yil 22 dekabr.

5. “Ilk qadam” Davlat o‘quv dasturida turli yosh guruh bolalarini tabiat bilan tanishtirish mazmuni. <https://mpe.uz/files/Ilk%20Qadam%20UZB%20final.pdf> .
Ilk qadam davlat o‘quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr/ Toshkent-2022.

6. Tabiat bilan tanishtirishda dastur mohiyati va mazmuni. Tabiat bilan tanishtirish tamoyillari. Turli fasllarda bolalarni tabiatni kuzatishlariga umumiy tavsifnoma Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’limiy o‘yinlar va ularning ahamiyati bolalar uchun xavotir, qo‘rquvdan xalos bo‘lishga, ijodiy faoliyati ochilishiga, o‘z-o‘zini hurmat qilishni oshirishga va o‘z his- tuyg‘ularini tushunishga yordam beradigan ko‘plab mashqlar mavjud. Ta’lim jarayonida talabalarga tabiatni tushunishga va uning ahamiyatini anglashga yordam berish maqsadida qo‘llaniladi. Tabiatni kuzatish bolalar uchun muhim va qiziqarli faoliyat bo‘lib, ularning o‘zaro aloqalarini, tabiatga bo‘lgan munosabatlarini va ilmiy fikrlashlarini rivojlantirishga yordam beradi. Har bir faslda tabiatning o‘ziga xos xususiyatlari va go‘zalliklari bolalarga yangi tajribalar taqdim etadi

7. Tabiat bilan tanishtirish o‘yinlari va ularning ahamiyati. Sayrlarni o‘tkazish mohiyati va ularning turlari. Yilning turli fasllarida tabiat bilan tanishtirishning ahamiyati Tabiat bilan tanishtirish o‘yinlari bolalar va kattalarga tabiatni o‘rganishga, uning go‘zalligini his qilishga va ekologik ongini rivojlantirishga yordam beradi. Sayrlar yoki sayr tadbirlari – bu ma'lum bir joyda yoki hududda o‘tkaziladigan ijtimoiy, madaniy, sport yoki boshqa turdagi tadbirlardir. Ular ko‘pincha odamlarni birlashtirish, yangi tajribalar almashish va ko‘ngil ochish maqsadida tashkil etiladi. Yilning turli fasllarida tabiat bilan tanishtirish inson hayoti va atrof-muhitga bo‘lgan munosabatni chuqurlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Har bir fasl o‘ziga xos xususiyatlari, bilan ajralib turadi. Bunda turli ko‘rgazmali metodlardan foydalanish

8. Tabiat burchagini tashkil etish mohiyati va unga qo‘yiladigan talablar. MTTning turli yosh guruhlarida tabiat burchagini tashkil etish texnologiyasi Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tabiat burchagi qiziqarli kuzatishlar o‘tkaziladigan, bolalar mehnat qiladigan)larni ekologik tarbiyalashga mo‘ljallangan mashg‘ulotlarni tayyorlaydigan va ularni o‘tkazadigan joydir. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tabiat burchagi qiziqarli kuzatishlar o‘tkaziladigan, bolalar mehnat qiladigan)larni ekologik tarbiyalashga mo‘ljallangan mashg‘ulotlarni tayyorlaydigan va ularni o‘tkazadigan joydir. Mavzu yuzasidan faoliyat ishlanma tuzish.

9. MTTda yer maydonchalarini tashkil etish va uni rejalashtirish. Tabiatshunoslikka oid ta’limiy o‘yinlarni loyixalashtirish MTT (Maktabgacha Ta’lim Tashkiloti) da yer maydonchalarini tashkil etish va rejalashtirish jarayoni,

bolalarning o‘sishi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon quyidagi asosiy bosqichlarni o‘z ichiga oladi: Tabiatshunoslikka oid ta’limiy o‘yinlarni loyihalashtirish, talabalarga tabiat va atrof-muhitni o‘rganish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish uchun muhimdir.

10. Bolalarda tabiatda oddiy tajribalarni o‘tkazishda izlanuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantirish. Bolalarda tabiatda oddiy tajribalarni o‘tkazish, ularning izlanuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun juda muhimdir.

11. Tabiat bilan tanishtirishda yillik reja, istiqbolli reja, kalendar -tematik reja. Mudira va tarbiyachilarni ilgor ish tajribalarini o‘rganish. Tabiat bilan tanishtirishda yillik reja, istiqbolli reja va kalendar-tematik reja tuzish jarayoni, bolalar ta’limi va tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Ushbu rejalar yordamida bolalarga tabiatni tanitish, uning go‘zalliklarini va muhofazasini o‘rgatish mumkin.

12. Tarbiyachining tabiatga oid ishlarini xisobotining ahamiyati. MTTda tabiat bilan tanishtirish ishlarini rejalashtirish va unga uslubiy raxbarlik Tarbiyachilarning ish hujjatlari haqida ma’lumotlarga ega bo‘lish. MTTda tabiat bilan tanishtirish ishlarini rejalashtirish va uslubiy rahbarlik qilish jarayoni bolalarning atrof-muhitni anglashlariga yordam beradi hamda ularda ekologik ongni rivojlantiradi. Bu jarayon yoshlarda tabiatga bo‘lgan qiziqishni oshiradi hamda ular kelajakda tabiiy resurslarni saqlab qolishga hissa qo‘shadilar

13. Turli yosh guruhlarda mashg‘ulotlarni tashkil etish va loyihalashtirish mazmuni. Turli yosh guruhlarda mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish uchun ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olish zarur. Bu nafaqat ta’lim jarayonini yengillashtiradi balki talabalarning motivatsiyasi va qiziqishini oshiradi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim uslublaridan foydalanishga e’tibor berilishi kerak.

14. Turli yosh guruhi bolalari ota-onalarini tabiat bilan tanishtirish ishlariga jalb etish. Ota-onalar xamkorligida bayram-tadbirlarini tashkil etish. Turli yosh guruhi bolalarini ota-onalarini tabiat bilan tanishtirish va ularni ushbu jarayonlarga jalb etish, kelajak avlodning tabiatga bo‘lgan munosabatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar bilan hamkorlikda bayram-tadbirlarini tashkil etish orqali bu maqsadga erishish mumkin. Turli yosh guruhi bolalarini ota-onalarini tabiat bilan tanishtirish va ularni ushbu jarayonlarga jalb etish, kelajak avlodning tabiatga bo‘lgan munosabatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar bilan hamkorlikda bayram-tadbirlarini tashkil etish orqali bu maqsadga erishish mumkin

15. Turli yosh guruh bolalarida ekologik tarbiya berishga oid mashg‘ulotlarni tashkil etish texnologiyasi. Innovatsion texnologiyalar asosida tabiat bilan tanishtirish mashg‘ulotlarni ijodiy tashkil etish. Ekologik tarbiya berish, bolalarning tabiatga bo‘lgan munosabatini shakllantirish va ularni ekologik

mas'uliyatga o'rgatish uchun muhimdir

4. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi tarzda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- esse – dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va guruhli o'quv loyihasi;
- keys-topshiriqlarini bajarish;
- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbaalar bilan ishlash;
- chizma-tasviriy modellar (intellekt-kart, freym, mantiqiy graf va h.k.) yaratish;
- multimediali taqdimotlar yaratish;
- darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;
- darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash.

Fan bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda talabalar quyidagi vazifa va majburiyatlarni amalga oshirishi lozim:

- a) o'tilgan mavzuni chuqur o'rganishlari uchun darslik, o'quv materiallari bilan faol ishlash;
- b) ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va nazorat turlariga (sinov va imtihonlarga) oldindan tayyorgarlik ko'rish, vaqtdan unumli foydalanish;
- c) mustaqil ta'lim topshiriqlarining har birini belgilangan muddatlarda taqdim etish;
- d) mustaqil ta'limni topshirish muddati o'tgach vazifalar qabul qilinmasligi shartini bilish va rioya qilish;
- e) mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko'chirmachilik) ga yo'l qo'ymaslik talabini bilish va rioya qilish.

Fan bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlari amaliy mashg'ulotlar jarayonida baholanib boriladi hamda oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda inobatga olinadi.

5. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining tabiatini asrashga doir moddalarini o'rganish va tahlil qilish.(36-modda Atrof-muhitni asrash, 55-modda

- Tabiiy resurslar va ularni boshqarish, 55-1-modda Ekologik javobgarlik,...)
2. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ta'lim va ekologik ongning shakllantirish
 3. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish uchun interaktiv o'yinlar va ilovalar, parsial dasturlar.
 4. Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni tabiat bilan tanishtirishda pedagogning mahorati
 5. Tabiat bilan ishlashda pedagog va bolalar o'rtasidagi interaktivlik
 6. Xorijiy mamlakatlarda tabiat bilan tanishtirish dasturlari
 7. «Avesto»da tabiatni asrash xaqidagi masalalarni yoritilishi.
 8. «Hadis»larda tabiatga oid bandlarini o'rganish va tahlil qilish.
 9. «Adab durdonalari» asarida hayvonot olamiga oid munosabat bandlarini o'rganish.
 10. Pedagog-psixologlarning bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ahamiyati haqidagi fikrlarini o'rganish.
 11. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturida tabiat bilan tanishtirish mazmuni.
 12. Dasturda tabiat bilan tanishtirish bo'limlarining guruhdan guruhga murakkablashuv jarayonini o'rganish, taxlil qilish (jonli-jonsiz tabiat, o'simliklar, hayvonlar, hashoratlar, qushlar olami).
 13. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagini tashkil etish.
 14. Xona o'simliklarida uchraydigan kasalliklarga qarshi kurashish.
 15. Akvarium va terrariumda yashovchilarni parvarish qilishning shart-sharoitlarini o'rganish.
 16. Turli fasllarda gulzorni tashkil etish ko'p yillik, bir yillik, bir mavsumda gullaydigan o'simlik va gullar (klumba, gazonlar, rabatkalar) xaqida ma'lumot bering.
 17. Tabiatga oid o'zbek xamda jahon yozuvchilarini ilmiy hikoyalarini to'plash, o'rganish va tahlil qilish.
 18. Katta guruh bolalarini tabiatda mehnatlarini tashkil etish (tabiat burchagida, yer maydonchalarida).
 19. O'rta va kichik guruh bolalarini tabiatda kattalar mehnati orqali ularni mehnatga o'rgatish (tabiat burchagida, yer maydonchalarida tabiat burchagida navbatchilikka raxbarlik qilish).
 20. Tayyorlov guruh bolalarini tabiatda mehnatlarini tashkil etish (er maydonchalarida hayvonlarni parvarish qilish, guruhda tabiat burchagida navbatchilik) turlari haqida metodik ishlanmalar (internet saytlaridan ma'lumot yig'ish)
 21. Kichik guruhda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish

22. O'рта guruhda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish.
23. Katta guruhda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish.
24. Tayyorlov guruhda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish (mashg'ulotlarining mazmun mohiyatini yoritib berish: ijodiy o'yin, harakatli o'yin, predmetli o'yin, didaktik o'yinlarning qanday ahamiyati borligi)
25. Tabiat materiallaridan ko'rgazmalar tayyorlash.
26. Viziual ta'lim asosida mashg'ulotlar tashkil etish.
27. Rasmi to'plamlar, mulyajlar yordamida mashg'ulotlar tashkil etish texnologiyasi.
28. Turli fasllarda turli yosh guruhlarida tabiatga ekskursiyani loyixalashtirish
29. Ertalabki sayrni rejalashtirish plan-konspektini tuzish
30. Kechki sayrni rejalashtirish plan-konspektini tuzish.
31. Kuzgi tabiat manzaralarini kuzatish ekinzor va paxtazorlarga ekskursiya tashkil etish kattalar mehnati bilan tanishtirish.
32. Qishki manzara, qorning xususiyati haqida suhbat o'tkazish,
33. Qishki o'yinlarni tashkil etish.
34. Bahorda daraxtlarni uyg'onishi, hayvonlar va hashoratlar haqida suhbat o'tkazish,
35. Tabiat qo'ynida turli xildagi o'yinlarni tashkil etishni mazmunini yoritib berish.
36. Yoz faslidagi tabiat manzarasi bilan tanishtirish, mevalarni pishishini, ularni kuzatish.
37. Yoz faslida yer maydonchalarida mehnatlarni tashkil etish mazmuni.
38. "Bolalarni tabiat bilan tanishtirish" ga oid matn tayyorlash.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referat, slaydlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

6. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

maktabgacha ta'limda bolalarni tabiat bilan tanishtirishning nazariy asoslari va tabiat haqidagi tushuncha; maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish vazifalari va metod, vositalari; maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiat bilan tanishtirish ish shakllari va o'ziga hosligi; tabiat bilan tanishtirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni rivojlantirish; maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini loyixalashtirish va tashkil qilishda:

maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirish haqida

tushuncha;

- maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish vazifalari va metod, vositalari;
- maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish ish shakllari va o'ziga xosligi;
- tabiat bilan tanishtirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni rivojlantirish to'g'risidagi bilimga ega bo'lishi; (bilim)
- maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini rejalashtirish va tashkil qilish;
- maktabgacha yoshdagi bolalar bilan tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarida ta'lim-tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatda oddiy tajribalarni o'tkazishga o'rgatish bilishi, ko'nikma hosil qilishi; (ko'nikma)
- maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagini tashkil qilish; -
- maktabgacha ta'lim tashkilotlari yer maydonchalarida bolalar mehnatini tashkil qilish;
- maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini o'tkazish va tahlil qilish malakasiga ega bo'lishi lozim. (malaka)

7. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni yaratish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

8. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Asosiy adabiyotlar:

1. Djanpeisova G.E., Rasulxo'jayeva M.A. Tabiat bilan tanishtirish. O'quv qo'llanma.T.: Innovasiya Ziyo, 2020 y.- 320 b.
2. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. -T.: Tafakkur bo'stoni 2013 y.
- 3.Rasulxo'jayeva M.A. Bolalarni hayvonot olami bilan tanishtirish orqali ahloqiy sifatlarini shakllantirish texnologiyasi. -T.: "Ilm-Ziyozakovat", 2020 y.
4. Qodirova F., Sh.Toshpo'latova, M.A'zamova "Maktabgacha pedagogika".-T., "Ma'naviyat". 2013 y.

5. Grosheva I.V. va boshq. O'yin orqali ta'lim olish. Uslubiy qo'llanma. T.: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi O'zbekiston BMT Xalqaro bolalar fondiga (YuNISEF), 2020 y.

6. Population Ecology and Human Population
*https://neon.rutgers.edu/_documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

7. Living in the Environment, 20th ed. Miller and Spoolman with access to MindTap®

8. Shanasirova Z.Y Maktabgacha ta'limda tabiat bilan tanishtirish o'quv qo'llanma T-2022

9. Xurvaliyeva T.L Maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof olam bilan tanishtirishning zamonaviy yondashuvlari monografiya T-2023

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Sh.A.Sodiqova, M.A.Rasulxo'jayeva Bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasi. T.: Fan va texnologiya 2013 y.

2. <https://mpe.uz/files/Ilk%20Qadam%20UZB%20final.pdf>. Ilk qadam davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr/ Toshkent-2022.

3. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.12.2019-y., 03/19/595/4160-son. <https://lex.uz/docs/4646908>.

4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida»gi 802-sonli Qarori. 2020-yil 22-dekabr.

5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 391-sonli Qarori. 13.05.2019-y.

6. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo'llanma. -T.: 2001 y.

7. Abduraxmon Ergashev, Mavluda Turg'unovna Yulchiyva, O'zar Ahmedovich Ahmedov, Akmal Abzalov. Ekologiya.-T.: O'qituvchi, 20188 y.

8. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. -T.: BMT Bolalar jamg'armasi (YuNISEF), 2018

Axborot manbaalari

1. https://neon.rutgers.edu/_documents/syllabi/11_375_101_Introduction_to_Environmental_Science_Online.pdf (ARWU reyting 101-150 Rutgers University)

2. <http://www.edulib.ru/>

3. <https://eric.ed.gov>

4. <https://libgen.is>

5. <https://ziyonet.uz>

5. https://ziyonet.uz	
6. https://kitob.uz	
7. https://www.coursera.org	
Tuzuvchi:	D.N.Olimova Namangan davlat pedagogika insituti, “Maktabgacha ta’lim” o‘qituvchi,
E-mail:	dilraboolimova9@gmail.com
Tashkilot:	Namangan davlat pedagogika instituti, “Maktabgacha ta’lim” kafedrası
Taqrizchi:	D.Asqarova – NamDU, “Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim ” kafedrası dotsentii

O‘quv dasturi Namangan davlat pedagogika institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan:

- Maktabgacha ta’lim kafedrasining 2025-yil “26” 06 dagi № 11-sonli majlisida muhokama qilingan va tasdiqqa tavsiya etilgan.
- Pedagogika fakulteti kengashining 2025-yil, “27” 06 dagi № 11 -sonli majlisida ma’qullangan va tasdiqqa tavsiya etilgan.
- NamDPI Kengashining 2025-yil, “27” 08 dagi № 1 -sonli majlisida muhokama qilingan va tasdiqlangan.

O‘quv-uslubiy boshqarma boshlig‘i: M.Asqarova

Pedagogika fakulteti dekani: Z.Abdullayev

Kafedra mudiri: M.Asranbayeva

Tuzuvchi: D.Olimova

